

Nr 31

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 februari 1960 dagtecknad, till lagutskottet hänvisad proposition, nr 85, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) Lag

om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 6 kap. 2 §, 33 kap. 12 § och 36 kap. 5 §¹ rättegångsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 KAP.

2 §.

Protokollet skall — — — — — föra protokollet.

Ej må den anlitas som protokollfö-
raren, vilken till saken eller till nå-
gondera parten står i sådant förhål-
lande, att hans tillförlitlighet därige-
nom kan anses förringad. *Protokoll-
förrare skall hava avlagt domared.*

Ej må den anlitas som protokollfö-
raren, vilken till saken eller till nå-
gondera parten står i sådant förhål-
lande, att hans tillförlitlighet därige-
nom kan anses förringad. *Den som
ej avlagt domared skall, innan han
må tjänstgöra såsom protokollföra-
re, inför domstol eller inför rättens
ordförande avlägga ed, att han skall
efter bästa förstånd fullgöra uppgif-
ten såsom protokollförrare och icke
för någon uppenbara de rådslag rät-
ten inom stängda dörrar håller. An-
gående eds utbytande mot försäkran
på heder och samvete gälle i tillämp-
liga delar vad om domared är stad-
gat.*

¹ Senaste lydelse av 36 kap. 5 § se SFS 1954:432.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

33 KAP.

12 §.

Har den — — — — — i tidning.

Vad nu sagts äge motsvarande tilllämpning, om den sökte har känt hemvist inom riket och han eller någon, till vilken handlingen enligt 8 § må överlämnas, ej träffas, samt upplysning ej heller kan vinnas, var den sökte uppehåller sig.

Vad nu sagts äge motsvarande tilllämpning, om den sökte har känt hemvist inom riket och han eller någon, till vilken handlingen enligt 8 § må överlämnas, ej träffas, samt upplysning ej heller kan vinnas, var den sökte uppehåller sig. *Finner rätten skäl därtill, må den i stället förordna, att handlingen i slutet kuvert skall avlämnas i den söktes hemvist eller, om så ej kan ske, fästas å hans husdörr.*

Delgivning skall — — — — — blivit fullgjort.

36 KAP.

5 §.

Ämbets- eller tjänsteman — — — — — iakttaga tystnad.

Ej heller — — — — — samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde — — — — — må yppas.

Utan hinder — — — — — två år.

Om tystnadsplikt för präst är särskilt stadgat.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. *Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något, som han vid hemligt skriftermål eller under därmed jämförliga förhållanden erfarit.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

2) Lag

om ändrad lydelse av 12 och 17 §§ konkurslagen

Härigenom förordnas, att 12 och 17 §§ konkurslagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Upptages borgenärs — — — — — delgivnas gäldenären.

I fråga om delgivning av konkursansökning äge vad om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat motsvarande tillämpning. Delgivning på sätt i 33 kap. 12 § rättegångsbalken är föreskrivet må ske även då gäldenären vistas å känd ort utom riket och delgivning eljest ej kan med laga verkan ske här i riket samt konkursdomaren med hänsyn till ortens avlägsenhet eller andra omständigheter finner det icke skäligen böra krävas, att delgivningen verkställas utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt omständigheterna medgiva.

I fråga om delgivning av konkursansökning äge vad om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat motsvarande tillämpning. Delgivning på sätt i 33 kap. 12 § *första stycket* rättegångsbalken är föreskrivet må ske även då gäldenären vistas å känd ort utom riket och delgivning eljest ej kan med laga verkan ske här i riket samt konkursdomaren med hänsyn till ortens avlägsenhet eller andra omständigheter finner det icke skäligen böra krävas, att delgivningen verkställas utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt omständigheterna medgiva.

Sker delgivning — — — — — av borgenären.

17 §.

Nu är konkursansökning gjord av borgenär, och dör gäldenären, utan att han den medgivit; har ej målet hänskjutits till rätten, vare dödsboet förelagt att till konkursdomaren inkomma med förklaring över ansökningen inom fjorton dagar från delfåendet. Medgiva, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ej samtliga dödsbodelägare ansökningen och skall förty densamma prövas av rätten, varde, där någon dödsbodelägars vistelseort är

Nu är konkursansökning gjord av borgenär, och dör gäldenären, utan att han den medgivit; har ej målet hänskjutits till rätten, varde dödsboet förelagt att till konkursdomaren inkomma med förklaring över ansökningen inom fjorton dagar från delfåendet. Medgiva, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ej samtliga dödsbodelägare ansökningen och skall förty densamma prövas av rätten, varde, där någon dödsbodelägars vistelseort är

¹ Senaste lydelse se SFS 1946: 809.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

okänd eller dödsbodelägare uppehåller sig å avlägsen utrikes ort, sådan delägare särskilt kallad på sätt i 33 kap. 12 § rättegångsbalken sägs. Är målet, då gäldenären dör, redan hänskjutet till rätten, varde dödsboet kallat att inför rätten yttra sig över ansökningen, och gälle beträffande frånvarande delägars kallande vad nyss sagts. Söker borgenär, att avliden gäldenärs bo skall avträdas till konkurs, skall i fråga om ansökningens delgivning med dödsboet och delägars kallande till rätten tillämpas vad i första och andra punkterna föreskrivits.

okänd eller dödsbodelägare uppehåller sig å avlägsen utrikes ort, sådan delägare särskilt kallad på sätt i 33 kap. 12 § *första stycket* rättegångsbalken sägs. Är målet, då gäldenären dör, redan hänskjutet till rätten, varde dödsboet kallat att inför rätten yttra sig över ansökningen, och gälle beträffande frånvarande delägars kallande vad nyss sagts. Söker borgenär, att avliden gäldenärs bo skall avträdas till konkurs, skall i fråga om ansökningens delgivning med dödsboet och delägars kallande till rätten tillämpas vad i första och andra punkterna föreskrivits.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 538 i första kammaren av herr *Ollén* och nr 668 i andra kammaren av herr *Hamrin*. Motionerna, vilka är likalydande, utmynnar i hemställan att riksdagen måtte besluta att avslå propositionen »i den del som avser förslag om ändring av delgivningsreglerna, innebärande ett återupplivande av det s. k. spikningsförfarandet».

Beträffande skälen för motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

Inledning

1951 års rättegångskommitté har den 25 juli 1956 avgivit en promemoria (stencilerad) med förslag bl. a. till bestämmelser om delgivning genom överlämnande av delgivningshandlingen i den söktes hemvist. Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland, hovrätten för Övre Norrland, statskontoret, Stockholms rådhusrätt, Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Föreningen Sveriges stadsfiskaler, Föreningen Sveriges landsfiskaler, Sveriges advokatsamfund, Svenska polisförbundet, Svenska fastighetsarbetareförbundet, Stockholms stadskanslis organisationsavdelning och Delgivningscentralen i Stockholm.

Sedan rättegångskommittén den 19 juni 1954 erhållit i uppdrag att verkställa utredning av frågan om rätt för frikyrkopastor att undandraga sig vittnesmål angående vad som blivit honom anförtrött i hans egenskap av själasörjare, har kommittén den 20 april 1959 överlämnat en promemoria (stencilerad) med förslag till lag om ändrad lydelse av 36 kap. 5 § rättegångsbalken. Över denna promemoria har efter remiss yttranden avgivits av hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland, Linköpings domkapitel, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Frikyrkliga samarbetskommittén, Förbundet för religionsfrihet, Frälsningsarmén i Sverige, Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och Evangeliska fosterlandsstiftelsen.

Inom justitiedepartementet har vidare utarbetats en den 12 november 1959 dagtecknad promemoria (stencilerad) med förslag till ändring av den ed, som skall avläggas av protokollförare vid domstol. Yttranden över denna promemoria har efter remiss avgivits av hovrätten för Nedre Norrland, 1951 års rättegångskommitté, Föreningen Sveriges häradshövdingar och Föreningen Sveriges stadsdomare.

I propositionen upptages de i förenämnda tre promemorior behandlade spörsmålen.

A. Ändring av den ed, som skall avläggas av protokollförare vid domstol

Gällande bestämmelser m. m.

I 6 kap. rättegångsbalken har upptagits bestämmelser om domstols protokoll. Enligt 2 § nämnda kapitel skall protokollet föras av befattningshavare vid rätten eller lagfaren ledamot av rätten samt undertecknas av honom. Ordföranden äger, då omständigheterna föranleder därtill, själv föra protokollet. Det stadgas vidare i samma paragraf att som protokollförare ej må anlitas den, vilken till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad. Protokollförare skall ha avlagt domared.

Enligt vad i 4 kap. 11 § stadgas har domareden f. n. följande lydelse:

»Jag N. N. lovar och försäkrar inför Gud den allsmäktige och vid hans heliga ord, att jag vill och skall efter mitt bästa förstånd och samvete i alla domar rätt göra, ej mindre den fattige än den rike, och döma efter Sveriges lag och laga stadgar; aldrig lag vränga eller orätt främja för släktskap, svägerskap, vänskap, avund, illvilja eller räddhåga, ej heller för mutor och gåvor eller annan orsak, under vad sken det vara må; ej den saker göra, som saklös är, eller den saklös, som saker är. Jag skall varken förr, än domen avsäges, eller sedan uppenbara dem, som till rätta gå, eller andra de rådslag rätten inom stängda dörrar håller. Detta allt vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla.»

Eden skall avläggas inför domstol eller inför rättens ordförande. Med domstolens eller ordförandens tillstånd må den, som på grund av sin åskådning i religiöst hänseende hyser betänklighet mot att avlägga ed, i stället avgiva försäkran på heder och samvete.

Enligt 24 § domsagostadgan åligger det domsagobitråde att, om rätten eller domaren så förordnar, tjänstgöra som protokollförare enligt 6 kap. rättegångsbalken. Motsvarande bestämmelse förekommer, såvitt angår biträde å rådhusrätts kansli, i 13 § kungörelsen den 31 oktober 1947 med vissa bestämmelser angående rådhusrätt och magistrat, den s. k. magistratskungörelsen.

Ed skall avläggas icke bara av protokollförare utan även av tolk och stenograf (5 kap. 7 § och 6 kap. 9 §). Dessa behöver dock icke avlägga formlig domared utan det räcker med att de inför rätten med ed betygar, att de efter bästa förstånd skall fullgöra det uppdrag som lämnats dem.

I propositionen lämnas å s. 7—10 en redogörelse för den upprättade departementspromemorian och remissyttrandena däröver.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Kling, anförde vid lagrådsremissen:

»Det i departementspromemorian framförda förslaget att domared ej skall behöva avläggas av icke rättsbildad befattningshavare, vilken anlitas såsom protokollförare, har godtagits av samtliga remissinstanser. De flesta remiss-

instanserna har även biträtt förslaget att domareden skall bytas ut mot en ed av i huvudsak den lydelse, som förordats i departementspromemorian, medan från ett håll — 1951 års rättegångskommitté — ifrågasatts om kravet på edgång över huvud taget bör upprätthållas.

Att i gällande lag uppställts krav på edgång för protokollförare sammanhänger med att protokollföraren har det omedelbara ansvaret för protokollets innehåll och avfattning samt även undertecknar detsamma. Någon ändring i dessa avseenden är f. n. icke aktuell. Emellertid har rättegångskommittén nyligen fått i uppdrag att till övervägande upptaga hela problemet om protokollföringen vid domstol. Kommittén torde därvid få anledning att även komma in på frågorna om ansvaret för protokollet och om slopande av edgångskravet för protokollförare. Jag är med hänsyn härtill icke beredd att nu upptaga spørsmålet om helt borttagande av edgångskravet. Enär behov av ändring av eden tydligtvis föreligger, torde dock departementspromemorians förslag i avbidan på resultatet av kommitténs arbete nu böra genomföras. Beträffande utformningen av den nya eden torde de anmärkningar, som i ett par yttranden framförts, böra beaktas.

Såsom i departementspromemorian anförts bör den nya eden avläggas endast av icke rättsbildad personal. Domarpersonalen bör sålunda även i fortsättningen avlägga domared.»

Lagrådet

Lagrådet har intet att erinra mot förslaget men vill understryka att, såsom departementschefen framhållit, domaraspirant lämpligen bör avlägga domared redan när han första gången anlitas för protokollföring och icke då avlägga den särskilda protokollförareden för att senare gå domared.

B. Delgivning genom överlämnande av handlingen i den söktes hemvist m. m.

Gällande bestämmelser m. m.

Som huvudregel för verkställande av delgivning av rättegångshandling gäller enligt 33 kap. 6 § rättegångsbalken att handlingen i huvudskrift eller styrkt avskrift skall överlämnas till den som sökes för delgivning. Från denna huvudregel finns betydelsefulla undantag. I stället för till den som sökes för delgivning kan handlingen i vissa fall överlämnas till annan person, som har att i sin tur överlämna handlingen till den sökte, s. k. *surrogatdelgivning*. Härom finns bestämmelser i 8, 9 och 10 §§. Har den som sökes för delgivning känt hemvist inom riket och träffas han ej där (8 §), må handlingen överlämnas till vuxen medlem av det hushåll han til hör. Träffas ej heller någon sådan person, må handlingen lämnas till hyresvärdens, om denne bor i samma hus, eller till portvakt eller annan, som i hyresvärdens ställe har tillsyn över huset och där har sin bostad. Driver den sökte rörelse med fast kontor och träffas han ej på kontoret under vanlig arbetstid, må handlingen där överlämnas till anställt biträde. Därjämte skall i

samtliga nämnda fall meddelande om överlämnandet sändas med post till den sökte under hans vanliga adress. Vid delgivning med bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning (9 §) kan delgivningshandlingen lämnas å kontoret där förvaltningen föres till där anställt biträde, om den som för samfundet eller inrättningen äger mottaga delgivningen ej träffas. Även i detta fall skall underrättelse om överlämnandet sändas per post till den sökte. Motsvarande regler gäller för delgivning med kommun eller annan sådan menighet. Av bestämmelserna i 10 § följer att delgivning i samtliga nu omnämnda fall skall anses ha skett, då meddelandet om delgivningen avsänts. Vidare stadgas att den, till vilken handlingen lämnats, svarar för att handlingen kommer den sökte till handa. Som allmän begränsning gäller att handlingen ej får överlämnas till den söktes motpart.

I vissa fall kan delgivning ske genom att handlingen anslås i rättens kansli och meddelande därom införes i tidning, s. k. *kungörelsedelgivning*. Bestämmelser om detta delgivningssätt finns i 12 §. Det får användas, om rätten förordnar därom. Sådant förordnande kan meddelas, om den som sökes för delgivning varken inom eller utom riket har känt hemvist och upplysning ej heller kan vinnas om var han uppehåller sig. Meddelandet om anslaget skall införas i allmänna tidningarna och, om det kan antagas därigenom komma till den söktes kännedom, även i annan tidning. Har delgivning med part ägt rum i denna ordning, erfordras ej i samma mål vid ny sådan delgivning med den parten att meddelande införes i tidning. Samma delgivningsförfarande kan användas, om den sökte har känt hemvist inom riket och han eller någon, till vilken handlingen vid surrogatdelgivning må överlämnas, ej träffas. Dessutom fordras att upplysning ej heller kan vinnas, var den sökte uppehåller sig. Delgivning skall anses ha skett, då de föreskrivna åtgärderna vidtagits.

Enligt 13 § får surrogatdelgivning jämlikt 8 § eller kungörelsedelgivning ej begagnas i fråga om stämning i brottmål. Vid delgivning av stämning i tvistemål får surrogatdelgivning ej äga rum, med mindre anledning förekommer att den sökte avvikit eller eljest håller sig undan. Samma inskränkning gäller i fråga om kungörelsedelgivning av stämning i tvistemål, då den sökte har känt hemvist inom riket. Har någon hos nedre justitierevisionen anmält ombud, som äger för honom mottaga stämning eller annan handling, får enligt 20 § delgivning ske med ombudet men kungörelsedelgivning får ej företagas, med mindre delgivning med ombudet ej kan ske enligt övriga regler.

Delgivning i rättegång sker i allmänhet genom rättens försorg. Möjlighet föreligger för part att själv ombesörja delgivning, men denna möjlighet begagnas ytterst sällan. Närmare bestämmelser om domstolsdelgivning återfinnes i kungörelsen den 10 juli 1947 om delgivning i mål och ärenden vid domstol (*delgivningskungörelsen*). Enligt denna ankommer det på domstolen att bestämma hur delgivning i rättegång i varje särskilt fall skall verkställas. I första hand bör domstolen begagna sig av förfarandet att

sända delgivningshandlingen per brev med begäran om skriftligt erkännande av mottagandet. Detta delgivningssätt bör användas, när domstolen på förhand bedömer att den söktes erkännande av delgivningen kan påräknas. Finnes delgivning ej kunna med trygghet äga rum på detta sätt, bör delgivningen, om den som sökes vistas på ort med postanstalt av viss beskaffenhet, äga rum enligt de särskilda reglerna för s. k. postdelgivning. I annat fall bör delgivningen uppdragas åt stämningssman eller annan, vars intyg enligt rättegångsbalken utgör fullt bevis om verkställd delgivning, s. k. stämningssmannadelgivning. Stämningssmannen erhåller i varje särskilt fall anvisningar från domstolen, huruvida delgivningshandlingen måste överlämnas till den sökta personligen eller vilken form av surrogatdelgivning som får användas. I delgivningskungörelsen har fastställts olika slag av anvisningar, som skall intagas i den blankett till delgivningsbevis domstolen översänder till stämningssmannen.

Hänvisningar till rättegångsbalkens regler om delgivning förekommer i åtskilliga författningar. Sålunda skall enligt lagsökningslagen (5 och 24 §§) rättens föreläggande för gäldenären i lagsökningsmål eller i mål om betalningsföreläggande delgivas gäldenären på sätt om stämning i tvistemål är stadgat. I sistnämnda mål får delgivningen dock ej äga rum utom riket och ej heller genom kungörelse. Även i fråga om delgivning av konkursansökan äger reglerna om delgivning av stämning i tvistemål motsvarande tillämpning (12 och 17 §§ konkurslagen). Vissa avvikelser beträffande användningen av kungörelsedelgivning stadgas emellertid. Konkurslagen innehåller jämväl i andra hänseenden hänvisning till reglerna om delgivning av stämning i tvistemål. Hänvisning till rättegångsbalkens delgivningsregler finns vidare i vissa stadganden i utsökningslagen, vattenlagen, lagen om utmätningssed, aktiebolagslagen och lagen om nyttjanderätt.

Äldre rättegångsbalken saknade egentlig motsvarighet till de nuvarande bestämmelserna om surrogatdelgivning. I dess 11 kap. 9 § andra stycket och 10 § fanns i stället regler om delgivning av stämning i tvistemål i vissa fall genom fästande av stämningen på den söktes husdörr, s. k. spikning. Svarande som icke veterligen var »faren ur riket» men ej kunde anträffas skulle sålunda, om anledning fanns till antagande att han höll sig undan, delgivas stämning på så sätt att den fästes på hans husdörr och upplästes för hans husfolk, om sådant fanns. Svarande, som veterligen var »faren ur riket» men hade känt hemvist här, kunde delgivas genom kungörelse men stämningen skulle därjämte bl. a. fästas på hans husdörr.

Delgivning genom spikning kan ej ske enligt nya rättegångsbalken. I utsökningslagen har däremot bibehållits bestämmelser om ett delgivningsförfarande, som i viss mån är likartat med äldre rättegångsbalkens. Bestämmelserna erhöll sin nuvarande utformning genom lagändring den 2 mars 1951 (prop. nr 29).

Enligt 59 § utsökningslagen gäller att utmätning i allmänhet kan lagligen verkställas utan hinder av att gäldenären ej är tillstädes vid förrättningen. För att utmätning skall få ske i gäldenärens frånvaro kräves dock

i regel att gäldenären på förhand underrättats om att utmätning för fordringen är sökt. Underrättelsen skall enligt 60 § meddelas gäldenären genom utmätningssman. Har skriftlig underrättelse bevisligen kommit gäldenären annorledes tillhanda gäller detta som giltig delgivning. Detsamma är förhållandet, där gäldenären sökts och ej träffats i sitt hemvist, men underrättelsen blivit meddelad hans make eller husfolk eller, om de ej anträffas, i slutet kuvert avlämnad i hans hemvist eller fäst på hans husdörr. 193 § utsökningslagen innehåller analoga bestämmelser i fråga om underrättelse om vräkning.

I propositionen lämnas å s. 14—18 en redogörelse för kommittéförslaget och remissyttrandena däröver.

Departementschefen

I remissen till lagrådet anförde *föredragande departementschefen* följande:

»Såsom framgår av den föregående redogörelsen gäller beträffande delgivning i rättegång såsom huvudregel, att den handling varom fråga är skall i huvudskrift eller bestyrkt avskrift överlämnas till den med vilken delgivning skall ske. Avsteg härifrån tillåtes enligt lagen endast under vissa noggrant angivna och snävt avgränsade förutsättningar. Sålunda kan s. k. surrogatdelgivning — innebärande att handlingen överlämnas till annan än den sökte — i vissa fall äga rum, då den sökte har känt hemvist här i riket men ej anträffas där. Vidare kan delgivning understundom ske genom kungörelse, bl. a. då i nyss berörda fall någon, till vilken handlingen kan överlämnas, ej träffas och upplysning ej heller kan vinnas om var den sökte befinner sig.

Det är självfallet att delgivning genom kungörelse vanligtvis blir en rent formell åtgärd, som icke leder till att den sökte verkligen får kännedom om den handling som skall delgivas. Rättegångskommittén har nu föreslagit att kungörelsedelgivning skall slopas i sådana fall då den sökte har känt hemvist inom riket. Enligt förslaget skall delgivning — om den sökte icke anträffas i hemvistet och man ej vet var han finns samt ej heller någon anträffas till vilken handlingen kan lämnas — i stället ske genom att handlingen lägges i brevlåda eller på annat sätt avlämnas i den söktes hemvist eller ock i slutet kuvert fästes på hans husdörr. Förslaget innebär ett återupplivande i något ändrad form av det förfarande med s. k. spikning, som förekom i vår rättegångsordning före processreformen. I den form som kommittén nu föreslår användes förfarandet för närvarande inom utsökningsväsendet.

Kommitténs förslag innebär att delgivningsförfarandet i de avsedda fallen blir mera effektivt genom att utsikterna att den sökte verkligen får del av handlingen väsentligt ökas. Förslaget har också i allmänhet vunnit gillande vid remissbehandlingen. Tvekan har anmälts endast av Stockholms rådhusrätt, som framhållit att vad som anförts mot den gamla metoden att fästa stämningar o. dyl. på den söktes husdörr till genomläsning för förbi-passerade är tillämpligt även om ett tillslutet kuvert fästes på dörren. Råd-

husrätten har betonat att det sannolikt är just den skandaliserande effekten som är anledningen till att ett hot om spikning i många fall leder till att den sökta ej håller sig undan, varigenom snabb personlig delgivning kan ske. Enligt min mening kan emellertid den söktes intresse att utomstående ej skall få inblick i hans privatliv ej anses bli i otillbörlig grad åsidosatt med den utformning som förfarandet fått i förslaget. Jag anser mig därför kunna i princip biträda förslaget.

Såsom kommittén förordat bör de regler, som erfordras för ändamålet, utformas efter förebild av 60 § utsökningslagen. Handlingen bör alltså avlämnas i den söktes hemvist eller fästas på hans husdörr i slutet kuvert. I överensstämmelse med vad som förutsattes vid tillkomsten av stadgandet i utsökningslagen bör avlämnandet i regel ske genom att kuvertet nedlägges i brevlåda. Även brevlåda, som är anbragt utanpå en dörr eller på en vägg till den söktes bostad, torde få begagnas. Däremot torde försändelsen ej kunna anses avlämnad, om den nedlagts i brevlåda utan yttre samband med bostaden, t. ex. vid en grind eller vid närmaste korsväg. Försändelsen bör icke fästas på husdörren, om den kan avlämnas på annat sätt; detta torde dock icke behöva uttryckligen angivas i lagtexten. Kuvertet bör — liksom fallet är vid andra former av delgivning i rättegång — vara försett med uppgift om domstolens namn samt namn och adress å den sökta.

Anslås försändelsen på den söktes husdörr, åtnjuter densamma det rättskydd, som stadgandet i 10 kap. 12 § strafflagen om straff för skadande eller borttagande av »myndighets anslag eller insegel» lämnar.

Det synes lämpligt att tillämpningsområdet för den nya delgivningsformen begränsas inom den ram som gäller för kungörelsedelgivning med person som har känt hemvist i riket. I några remissyttranden har föreslagits att även föreläggande för gäldenär i mål om betalningsföreläggande och i mål om borgenärsed skall kunna delgivas i förevarande ordning. Med hänsyn till domstolsprocessens speciella karaktär i nämnda mål anser jag mig ej kunna biträda dessa förslag.

Jag delar kommitténs uppfattning att beslut om delgivning genom handlingens avlämnande i den söktes hemvist eller fästande på hans husdörr bör fattas av rätten. Vid prövning av frågan i det enskilda fallet måste hänsyn nämligen tagas till flera olika faktorer, såsom målets art, delgivningens speciella betydelse etc., bedömanden som lämpligen bör ankomma på rätten. Intet hindrar dock att stämningssman, som ej lyckas med delgivningsförsök och ej kan få upplysning om var den sökta uppehåller sig, skriftligen underrettar den sökta om att stämningssmannen kommer att hos domstolen begära tillstånd att få avlämna försändelsen i hemvistet eller fästa den på husdörren, därest den sökta ej ger sig till känna. Sådan underrättelse bör uppenbarligen icke lämnas, då anledning förekommer att den sökta har fullt legitima skäl för sin bortovaro.

Såsom i ett remissyttrande framhållits kan det naturligtvis förekomma situationer, då kungörelsedelgivning i nu föreskriven form är ött föredraga framför det nya delgivningssättet. Möjligheten att använda denna delgiv-

ningsform bör därför icke inskränkas. Reglerna om kungörelsedelgivning med person, som har känt hemvist inom riket, bör följaktligen bibehållas i rättegångsbalken vid sidan av de nya delgivningsbestämmelserna. Det torde få ankomma på rätten att besluta, om det ena eller det andra av de två delgivningssätten skall tillämpas.

Reglerna om den nya delgivningsformen torde lämpligen böra upptagas i 33 kap. 12 § andra stycket rättegångsbalken. Lagändringen föranleder vissa formella jämkningar i 12 och 17 §§ konkurslagen.»

Lagrådet

Lagrådet anförde:

»Från äldre lagstiftning upptogs i 1734 års lag för tvistemål den ordningen, att en svarande, som sökte hålla sig undan, i vissa fall kunde delges stämning genom att den fästes på hans husdörr. Med ändringar i fråga om de närmare förutsättningarna m. m. bibehölls detta förfarande, s. k. spikning, till dess det i nya rättegångsbalken ersattes av möjlighet till surrogatdelgivning respektive kungörelsedelgivning (33 kap. 8—10, 12, 13, 20 §§). På vissa andra områden förekommer alltjämt spikningsförfarande. Erinras må sålunda om bestämmelserna för överbringande av underrättelse till gäldenär att utmätning söktes eller till hyresgäst att verkställighet begärts av beslut om avhysning (60 och 193 §§ utsökningslagen). En framställning av justitieombudsmannen (ämbetsberättelsen 1949 s. 228) om ändring av dessa bestämmelser till överensstämmelse med rättegångsbalkens delgivningsregler ledde ej till annat än en jämkning i lagtexten, innebärande att underrättelse i fortsättningen ej finge fästas på dörren annorledes än i slutet kuvert. Mot den av justitieombudsmannen förordade reformen framhöll föredragande departementschefen, att den syntes alltför vittgående för att böra vidtagas vid en tidpunkt, då en genomgripande omarbetning av hela utsökningsrätten vore tämligen nära förestående. Han erinrade i övrigt bl. a. att ett kungörelseförfarande icke i det föreliggande sammanhanget borde införas, enär borgenärens möjligheter att snabbt erhålla utmätning därigenom skulle allvarligt försämrats. (NJA II 1951 s. 577 o. 578.)

Det ålderdomliga spikningsförfarandet måste även i sin modifierade form vara ägnat att väcka uppseende bland den söktes grannar och andra som råka se det med sigill försedda anslaget. Enligt vad erfarenheten visat drabbar obehaget härvid icke alltid blott den sökte. När en inneboende sökes, tro kanske grannarna, att saken gäller dennes hyresvärd. Från delgivningsmannens sida kan lätt förväxling ske, när i huset bo flera hyresgäster med samma namn o. s. v. Om dylika fall var närmare tal i justitieombudsmannens ovannämnda framställning. Det torde under här angivna förhållanden böra krävas starka skäl för att det skall anses nödvändigt att införliva spikningsförfarandet även med den nya rättegångsordningen.

Ändringsförslaget hänför sig till andra stycket i 33 kap. 12 § rättegångsbalken. Där avses det fall, att en handling skall delges någon som har känt hemvist i riket, varvid dock hinder för delgivningen möter, i det att varken

den sökte eller någon, till vilken handlingen enligt 8 §:ns bestämmelser om surrogatdelgivning må överlämnas, träffas samt upplysning ej heller kan vinnas om var den sökte uppehåller sig. Lagrummet medger att delgivning då får ske genom att rätten förordnar, att handlingen skall anslås å en för allmänheten tillgänglig plats i dess kansli, samt låter införa meddelande därom i allmänna tidningarna och, om det antages därigenom komma till den söktes kännedom, även i annan tidning. Har delgivning på detta sätt skett med part, erfordras ej vid ny delgivning av samma slag och i samma mål med den parten, att meddelande införes i tidning. En viktig begränsning av stadgandets räckvidd följer av 13 §. Delgivning av stämning i brottmål får sålunda ej ske i denna ordning, och stämning i tvistemål må på detta sätt delges endast då anledning förekommer, att den sökte avvikit eller eljest håller sig undan. En ytterligare inskränkning av mindre praktisk betydelse framgår av 20 § sista stycket.

Enligt rättegångskommitténs förslag borde, i stället för vad nu angivits, gälla, att rätten för här avsedda fall ägde förordna, att handlingen i slutet kuvert skulle avlämnas i den söktes hemvist eller fästas å hans husdörr. I remitterade förslaget tänkes den gällande ordningen visserligen skola bibehållas men kompletterad på det sätt, att rätten har möjlighet att, om den finner skäl därtill, i stället förordna, att handlingen skall i slutet kuvert avlämnas i den söktes hemvist eller fästas å hans husdörr.

Vad rättegångskommittén främst haft att invända mot den nuvarande ordningen synes ha varit, att kungörelsedelgivningen vore att betrakta huvudsakligen som en formell delgivning, vilken endast i undantagsfall bragtes till den söktes kännedom. Kommittén har förmenat, att den som äger känt hemvist i riket har större utsikt att få kännedom om delgivningen, om delgivningshandlingen uppsattes på hans husdörr eller på annat sätt — såsom genom brevlåda — avlämnas i hans hemvist. Till denna uppfattning synes departementschefen ha anslutit sig, dock att han, i likhet med en remissmyndighet, framhållit, att situationer kunna förekomma, då kungörelsedelgivning i nu gällande ordning är att föredraga.

Härtill må anmärkas, att ifrågavarande bestämmelser för närvarande sannolikt ha sin största praktiska betydelse, då det gäller att delge stämning eller andra partsinlagor med den som avvikit eller eljest håller sig undan. För andra parten kan vara av stor vikt att, oaktat delgivning på vanligt sätt ej kan ske, hans talan likväl prövas. Kungörelsedelgivningen är ett medel att uppnå detta syfte. Som departementschefen framhållit är emellertid ej uteslutet, att även en kungörelsedelgivning kommer till den söktes kännedom. Införandet i ortstidning kan leda till att exempelvis den som tagit arbete på annat håll får sådan kännedom. En bortovarandes intressen kunna stundom bevakas av någon som i sin verksamhet har att följa vad som kungöres i allmänna tidningarna o. s. v. Det kan emellertid icke bestridas, att det av rättegångskommittén förordade delgivningssättet stundom skulle mera verkligt bidra till att den sökte finge vetskap om delgivningen. Att enbart med hänsyn härtill övergå till detta delgivningssätt synes dock, i betraktan-

de av de allvarliga olägenheter som äro förbundna med ett spikningsförfarande, icke böra ifrågakomma. Enligt lagrådets mening kan i huvudsak samma praktiska resultat ernås, om efter förebild av enahanda bestämmelser för surrogatdelgivning även beträffande här ifrågavarande delgivning föreskrevs, att meddelande med posten skall sändas till den sökte under hans vanliga adress.

Förslag om återinförande av spikningsförfarandet har först framställts av stämmingsmännen i de tre största städerna, som därvid livligt förordat denna metod bl. a. ur den synpunkten att redan utsikten, att spikning kunde följa, vore ägnad att underlätta vanlig delgivning med personer, som med nuvarande regler vore svåra att anträffa. Även om en sådan förmodan kan antagas ha skäl för sig, synas fördelar i detta hänseende icke uppväga olägenheterna av spikningsförfarandet. Detsamma kan sägas beträffande rättegångskommitténs åberopande av den kostnadsbesparing som skulle vinnas genom kungörelsedelgivningens slopande.

Från stämmingsmännens sida har såsom ett argument för införande av spikningsförfarande uppgivits, att det stundom förekomme att en person, som ej kunde åtkommas med surrogatdelgivning, även kunde hindra delgivning i vanlig ordning enbart genom att hålla sig inomhus och undandraga sig varje försök av stämmingsmannen att nå förbindelse med honom vare sig genom personligt besök eller i telefon. Vad sålunda uppgivits kan vara förljant att uppmärksammas, särskilt som det måhända kan ifrågasättas, om bestämmelserna angående kungörelsedelgivning i ett sådant fall överhuvud äro tillämpliga. En förutsättning för kungörelsedelgivning enligt 12 § andra stycket är, att upplysning ej kan vinnas, var den sökte uppehåller sig. I det här förutsatta fallet vet man emellertid, att han hela tiden befinner sig i bostaden. I delgivningskapitlets 6 § föreskrives, att delgivning genom handlingens överlämnande anses ha verkställts, även när den sökte vägrar att mottaga handlingen. Detta torde — i enlighet med äldre doktrin, jfr bl. a. Tryggers kommentar till 11 kap. äldre rättegångsbalken s. 32 — få anses gälla vare sig stämmingsmannen behåller handlingen eller lämnar den kvar på stället för delgivningen. Måhända kan det tyckas, att härmed borde likställas det fall, att den sökte vägrar att ge överbringaren (stämmingsmannen) tillträde för handlingens överlämnande, förutsatt naturligen att det av omständigheterna framgår att syftet härvid enbart är att hindra delgivningen. Emellertid har i äldre praxis, då för spikningsförfarande vid stämmingsdelgivning fordrades bl. a. att säker anvisning ej kunde vinnas var den sökte uppehöll sig, ansetts, att även vägrat tillträde till den lokal, där den sökte veterligen befann sig, berättigade till sådant delgivningssätt (jfr NJA 1885 s. 198 samt Trygger a.a. s. 36 not 4 och Kallenberg, Civilprocessrätt II s. 324). Med hänsyn härtill torde övervägande skäl tala för att, i anslutning till denna äldre praxis, kungörelsedelgivning anses kunna ske även för nu diskuterade fall. Vare sig man ansluter sig till den ena eller den andra av de här antydda två uppfattningarna, av vilka den första måhända skulle kräva ett förtydligande tillägg till 6 §, torde i allt fall vara klart, att dessa

fall icke böra tillmätas avgörande betydelse för frågan om spikningsförfarandets återinförande.

På nu anförda skäl avstyrker lagrådet förslaget om införande av spikningsförfarande i nya rättegångsbalken samt hemställer, att ändringen i fråga om 12 § andra stycket begränsas till att en andra punkt tillägges av innehåll, att meddelande om att handlingen anslagits i kansliet därjämte skall med posten sändas till den sökte under hans vanliga adress.»

I anledning av lagrådets uttalanden anför *departementschefen* följande:

»Med anledning av lagrådets kritik mot förslaget till ändring i delgivningens regler vill jag ånyo understryka, att kungörelsedelgivning är en formell åtgärd, som vanligen icke leder till att den sökte får kännedom om den handling som skall delgivas, och att ändringsförslaget syftar till att — icke minst i den söktes eget intresse — skapa bättre möjligheter till att den sökte verkligen får del av handlingen. Såsom framhållits från stämmningsmannahåll föreligger uppenbarligen ett praktiskt behov av att i rättegång kunna verkställa delgivning genom handlingens avlämnande i den söktes hemvist eller dess fästande på hans husdörr. Jag vill också erinra om att ett sådant delgivningsförfarande redan förekommer enligt utsökningslagen och har i den form som den där tillämpas veterligen ej givit anledning till kritik.

Såsom framgår av remissprotokollet är det avsett, att delgivningen i de avsedda fallen regelmässigt skall tillgå så, att handlingen — i slutet kuvert — nedlägges i den söktes brevlåda. Försändelsen skall icke fästas på husdörren, om brevlåda finnes. Det är alltså endast i de fall, då brevlåda saknas i anslutning till bostaden, som det skulle kunna komma i fråga, att försändelsen fästes på dörren. Att märka är även, att den föreslagna delgivningsformen ej får begagnas med mindre rätten förordnat därom. Det får förutsättas att, innan sådant förordnande meddelas, flera misslyckade försök till delgivning i vanlig ordning redan ägt rum. Rättens beslut torde regelmässigt komma att fattas på grundval av utredning från stämmningsmannens sida, vari dessa misslyckade delgivningsförsök och omständigheterna i övrigt i delgivningsärendet redovisas. Det må i detta sammanhang påpekas, att det klientel på vilket den föreslagna delgivningsformen kan tänkas komma till praktisk användning ofta består av människor, som uppenbarligen icke vill göra rätt för sig utan på allt sätt söker undandra sig sina förpliktelser.

Jag vill också betona att delgivning i den föreslagna formen ej skall vara tillåten, då fråga är om stämning i brottmål. Ej heller stämning i tvistemål får enligt förslaget delgivas på detta sätt annat än då rätten funnit anledning förekomma, att den sökte avvikit eller eljest håller sig undan.

I anledning av lagrådets påpekande, att det ifrågavarande delgivningsförfarandet skulle vara särskilt ägnat att väcka uppseende bland den söktes grannar och andra, torde böra erinras om att delgivningen f. n. i motsvarande fall sker på så sätt, att handlingen anslås på en för allmänheten tillgänglig plats i rättens kansli, varjämte meddelande därom införes ej blott

i allmänna tidningarna utan även, om det kan antagas därigenom komma till den söktes kännedom, i annan tidning. Det är tydligt, att delgivning som sker på nu angivet sätt kan vara mer ägnad att utsätta den sökte för obehag än att handlingen i slutet kuvert nedlägges i hans brevlåda eller — i de mycket sällsynta fall sådant kan förekomma — fästes på hans husdörr.

Som exempel på en situation då den föreslagna delgivningsformen skulle vara särskilt stötande har lagrådet angivit att när en inneboende sökes, grannarna kanske tror, att saken gäller hans hyresvärd. I det anförda exemplet är det dock knappast tänkbart att delgivning skulle ske genom att handlingen fästes på husdörren. Delgivning kan nämligen i det åsyftade fallet ske genom att handlingen överlämnas till hyresvärden. Endast om denne eller annan, till vilken handlingen enligt reglerna för surrogatdelgivning får lämnas, icke anträffas blir det aktuellt att använda den föreslagna delgivningsformen. Lagrådet har också pekat på risken att när det i huset bor flera hyresgäster med samma namn förväxling från delgivningsmannens sida lätt kan ske. Detta är dock knappast troligt, eftersom enligt vad förut framhållits delgivning i den föreslagna formen ej skall få ske med mindre rätten förordnat därom efter föregående utredning av omständigheterna i det särskilda fallet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts anser jag mig ej böra frånga det remitterade förslaget på denna punkt. För att klart ge uttryck åt grundsatsen att fästande på husdörren ej skall ske, när försändelsen kan avlämnas på annat sätt, vill jag dock förorda, att det ifrågavarande stadgandet i 33 kap. 12 § andra stycket rättegångsbalken kompletteras på så sätt att efter ordet 'eller' inskjutes satsen 'om så ej kan ske'.»

C. Frikyrkopastorers befriande från vittnesplikt

Gällande bestämmelser m. m.

Den som höres såsom vittne är i princip skyldig att omtala allt som han har sig bekant, i den mån det är av betydelse i målet. Den i 36 kap. 11 § rättegångsbalken stadgade vittneseden innehåller försäkran att säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra. Vissa undantag från vittnesplikten stadgas emellertid, bl. a. i 36 kap. 5 § rättegångsbalken. Detta lagrum kan sägas upptaga två huvudtyper av fall, då vittnesmål är uteslutet, nämligen dels sådana, då tystnadsplikt föreligger väsentligen med hänsyn till det offentliga intresse, dels sådana, då tystnadsplikt kan anses berättigad huvudsakligen till skydd för den enskilde. Vad angår den förra gruppen upptages bestämmelser i första stycket av paragrafen. Där stadgas, att ämbets- eller tjänsteman eller den som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjänsteärende eller utöva annan allmän befattning ej må höras som vittne angående något, varom han på grund av sin ställning har att iakttaga tystnad. I motiven till stadgandet framhålls, att frågan huruvida och i vilken omfattning tystnadsplikt föreligger får bero av de särskilda författningar, som reglerar de avsedda personernas ställning, eller av

de regler, som eljest kan anses gälla därom. Dylika stadganden om tystnadsplikt för tjänstemän finns bl. a. för domare i 4 kap. 11 § rättegångsbalken, för riksbankstjänstemän i 36 § lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank samt för posttjänstemän i 13 § allmänna poststadgan den 20 juni 1941.

Tystnadsplikt till skydd för den enskilde stadgas i paragrafens andra och tredje stycken för advokat, läkare, tandläkare, barnmorska och deras biträden, vilka ej må höras angående vad som blivit dem förtrott på grund av deras ställning, och för rättegångsombud, biträde och försvarare, som ej må vittna om vad som förtrotts dem för uppdragets fullgörande. Om den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill, kan dock vittnesförhör äga rum med här avsedda personer angående omständigheter, varom de eljest varit skyldiga iakttaga tystnad. Lagrummet innehåller därjämte erinran om att tystnadsplikten för nämnda enskilda yrkesutövare i vissa fall kan upphävas av särskilda stadganden om upplysningsplikt. Därjämte föreskrives, att annan än försvarare är skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, varå icke kan följa lindrigare straff än straffarbete i två år.

I fråga om de sålunda angivna enskilda yrkesutövarna — advokat, läkare, barnmorska och deras biträden — ges regler om tystnadsplikt i 30 § av de av Kungl. Maj:t den 31 oktober 1947 (nr 826) fastställda stadgarna för Sveriges advokatsamfund, 60 § i allmänna läkarinstruktionen den 19 december 1930 (nr 442) och 13 § reglementet den 11 november 1955 (nr 592) för barnmorskor. Advokat är »skyldig att, där god advokatsed så fordrar, förtiga vad han erfarit i sin yrkesutövning». Läkare är förbjuden att »ypa vad honom i denna hans egenskap blivit i förtroende meddelat». Barnmorska får ej yppa vad henne i denna egenskap blivit meddelat i förtroende, ej heller i oträngt mål uppenbara vad hon själv iakttagit angående barnaföderskas enskilda förhållanden.

Vid sidan av de regler om tystnadsplikt, för vilka nu redogjorts, utsäges i 36 kap. 5 § rättegångsbalken, att om tystnadsplikt för präst är särskilt stadgat. Denna erinran i lagtexten syftar på en bestämmelse i 7 kap. kyrkolagen — »om hemliga skriftermål» — där 2 § lyder:

När synden är så hemlig, att hon ingen annan än Gud och syndaren eller flera i synden delaktiga kunnig är, och syndaren för prästen henne bekänner och ångrar samt bättring lovar, då skall han avlösas, och ingen prästman må en sådan syndare och hans brott röja (vid livsstraff till görande). Utkommer något sådant av prästen eller någon, som står på lur, det skall aldrig äga vitsord, och en sådan lurant skall, ävensom prästen, straffas (till livet).

Åsidosätter präst som lyder under domkapitel sin tjänsteplikt, äger domkapitlet enligt 13 § 2 mom. lagen den 13 november 1936 om domkapitel (nr 567) tilldela honom varning eller suspendera honom. I svårare fall sker åtal vid domstol.

I visst hänseende åtnjuter även frikyrkopastor befrielse från vittnesplikt, nämligen när han tjänstgjort som medlare mellan äkta makar. Enligt stadgandet i 14 kap. 3 § giftermålsbalken må medlare i äktenskapstvister ej

höras som vittne om vad han vid medlingen erfarit. Medling mellan makar kan enligt 14 kap. 1 § giftermålsbalken verkställas förutom av präst i församling av svenska kyrkan även av behörig vigselförrättare inom annat trossamfund. Kyrklig vigsel må enligt 4 kap. 2 § giftermålsbalken äga rum inom svenska kyrkan och inom annat trossamfund, om Konungen medgivit, att vigsel må förrättas inom samfundet. Sådan rätt att förrätta vigsel har medgivits prästerskap hos ett flertal frikyrkliga samfund.

I propositionen lämnas å s. 22—36 en redogörelse för förarbetena till gällande bestämmelser, frågans behandling vid 1954 års riksdag, kommittéförslaget och remissyttrandena däröver.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen* följande:

»Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår gäller enligt kyrkolagen, att präst inom svenska kyrkan är förpliktad att iakttaga tystnad om det som han under biktens insegel erfarit. Genom att stadgandet i 36 kap. 5 § rättegångsbalken, vilket upptar vissa regler om befrielse från vittnesplikten, innehåller en hänvisning till nämnda stadgande i kyrkolagen är statskyrkopräst förhindrad att vid avgivande av vittnesmål yppa sådana förtroenden. För pastor tillhörande annat trossamfund föreligger ej något motsvarande undantag från vittnesplikten.

Rättegångskommitténs förevarande förslag, som tillkommit på riksdagens initiativ, syftar till att utjämna den olikhet, som i nu angivna hänseende råder mellan statskyrkans präster och prästerna inom frikyrkosamfundet. Mot detta syftemål har vid remissbehandlingen ej framkommit några invändningar, och även för egen del anser jag det i princip riktigt att frikyrkopastorerna här tillförsäkras en ställning, motsvarande den som tillkommer prästerna inom svenska kyrkan. En reform i denna riktning måste anses ligga i linje med de grundsatser, varpå den svenska religionsfrihetslagstiftningen bygger.

Kommitténs förslag innebär, att frikyrkopastorerna skall i avseende å vittnesplikt jämföras med de kategorier som omförmäles i 36 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken (advokater, läkare m. fl.). För att full likställighet mellan statskyrkopräster och frikyrkopastorer skall ernås har kommittén emellertid samtidigt föreslagit, att jämväl statskyrkoprästerna skall jämföras med nämnda kategorier. Detta innebär, att den för statskyrkopräst nu gällande mycket vidsträckt tystnadsplikten skulle begränsas i så måtto, att den som givit förtroendet skulle kunna medgiva vittnesmåls avläggande och att vittnesmål skulle kunna avläggas i mål som rör grova brott. I motsats till vad som nu gäller skulle sålunda en statskyrkopräst kunna i vissa fall komma i den situationen, att han vid domstol i samband med avgivande av vittnesmål nödgades yppa vad han under biktens insegel erfarit.

Vad rättegångskommittén sålunda föreslagit har vid remissbehandlingen utsatts för kritik från flera håll, och även jag finner den valda lösningen

mindre tillfredsställande. Det synes knappast riktigt att åvägbringa likställigheten till priset av att det inom statskyrkan rådande skyddet för bikt-hemligheten uppluckras, då några andra motiv för en sådan uppluckring ej framkommit. Enligt min mening bör man i stället välja den lösningen, att frikyrkopastor befrias från vittnesplikten i en omfattning som motsvarar vad som för närvarande gäller för präst inom svenska kyrkan. Det bör således ej vara tillåtet att höra frikyrkopastor såsom vittne beträffande sådant som han erfarit under förhållanden motsvarande bikten inom svenska kyrkan, oavsett om den som givit förtroendet medgivit vittnesmålet och även oavsett om saken skulle gälla grovt brott.

En förutsättning för att den sålunda föreslagna ordningen skall kunna genomföras är att undantaget från vittnesplikten begränsas till sådana som inom frikyrkosamfunden verkligen intar en ställning motsvarande den som tillkommer präst i statskyrkan. Det av kommittén föreslagna uttrycket själasörjare är såsom anmärkts i vissa remissyttranden ej tillräckligt fast avgränsat. Den kategori som åsyftas torde klarare avgränsas genom att i lagtexten nämnes präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan jämte person, som intager en motsvarande ställning inom sådant trossamfund. Ett exempel på den senare gruppen är officerare inom frälsningsarmén. Självfallet bör genomgående upprätthållas krav på att det skall vara fråga om själasörjare, som har erforderlig utbildning och kompetens för sin syssla, och han bör utöva denna som sitt egentliga kall.

Enligt kommitténs förslag skulle likställigheten med svenska kyrkan avse endast sådana trossamfund, som erhållit generellt vigselmedgivande. Såsom motiv härför har angivits, att i samband med fråga om medgivande av vigselrätt en prövning sker, huruvida samfundet har erforderlig fasthet i organisationen. Ehuru kommitténs förslag har vissa fördelar med hänsyn till den klara avgränsning det ger, anser jag det riktigare att regeln får gälla frikyrkosamfund oavsett om det har vigselrätt eller ej. Spörsmålet torde ej ha större praktisk betydelse, eftersom de flesta av de i landet existerande frikyrkosamfunden för närvarande är utrustade med vigselrätt.

I likhet med vad som gäller för prästerskapet inom svenska kyrkan bör friheten från vittnesplikten avse sådana förtroenden, som lämnats vid hemligt skriftermål. För trossamfund, som icke erkänner bikten såsom institut, torde befrielsen få gälla därmed jämförliga, av samvetsnöd föranledda djupa förtroenden, lämnade till prästen — eller den med honom i förevarande hänseende likställde — i denna hans egenskap.

Liksom rättegångskommittén anser jag att den föreslagna ordningen beträffande vittnesplikten ej behöver förknippas med en däremot svarande sanktionerad tystnadsplikt för frikyrkopastor. Såsom framhållits i lagstiftningsärendet föreligger redan nu i vissa fall en frihet från vittnesplikt utan att denna är förbunden med en straffsanktionerad tystnadsplikt. Vad frikyrkopastorerna beträffar torde man kunna räkna med att här avsedda förtroenden bevaras oavsett att någon i lag uttryckt tystnadsplikt ej föreligger. Tydligtvis uppfattas tystnadsplikten inom frikyrkosamfunden såsom

ett så starkt religiöst motiverat krav att lagstiftning i ämnet näppeligen kan tänkas få någon egentlig betydelse. Enligt vad som upplysts brukar frikyrkopastorerna vid sin utbildning regelmässigt åläggas att i tystnad bevara vad de vid personlig självavård erfarit.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts förordar jag att till 36 kap. 5 § sista stycket rättegångsbalken fogas en bestämmelse, enligt vilken präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning icke må höras som vittne om något som han erfarit vid hemligt skriftermål eller under därmed jämförliga förhållanden. Den i nämnda stycke upptagna hänvisningen till kyrkolagen torde i anslutning härtill böra redaktionellt jämkas.»

Lagrådet

Lagrådet har i sak icke haft något att erinra i denna del och har jämväl lämnat den föreslagna avfattningen av lagtexten utan erinran.

Utskottet

I propositionen föreslås bl. a. att i 33 kap. 12 § andra stycket rättegångsbalken vid sidan av nuvarande regler om kungörelsedelgivning bestämmelser införes om delgivning genom att handling avlämnas i slutet kuvert i den söktes hemvist eller, om så ej kan ske, genom att försändelsen fästes å hans husdörr.

Såsom i propositionen framhållits skall den nu föreslagna delgivningen regelmässigt tillgå så att handlingen i slutet kuvert nedlägges i den söktes brevlåda. Det är följaktligen endast i de fall då brevlåda saknas i anslutning till bostaden, som det kan komma i fråga att fästa försändelsen på dörren.

Den föreslagna delgivningsformen har kritiserats av lagrådet. Vad lagrådet härutinnan anförst har åberopats som stöd för det av motionärerna framställda yrkandet om avslag på propositionen i förevarande del. De kritiska synpunkter som anlagts å förslaget har bemötts av departementschefen i hans ovan återgivna yttrande i anledning av lagrådets uttalanden. För att klart ge uttryck åt grundsatsen att fästande på husdörren ej skall ske när försändelsen kan avlämnas på annat sätt har stadgandet efter lagrådsgranskningen kompletterats på så sätt att efter ordet »eller» inskjutits satsen »om så ej kan ske».

Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till vad departementschefen anförst till bemötande av den framförda kritiken. Utskottet vill emellertid särskilt framhålla följande. Av förslaget framgår att den nya delgivningsformen får användas endast om rätten förordnat därom. Såsom departementschefen angivit bör flera misslyckade försök till delgivning i vanlig ordning redan ha ägt rum innan rätten förordnar att den nya delgivningsformen får begagnas. Härigenom kommer rätten att vid sitt ställningstagande äga tillgång till uppgifter om omständigheterna i varje särskilt fall vanligen genom

de upplysningar som stämningssmannen har att lämna rörande misslyckade försök till delgivning. Det torde kunna antagas att rätten därigenom även får vissa förutsättningar att bedöma huruvida den sökte avsiktligt undandraget sig delgivning. Utskottet vill erinra om att det från skilda håll framhållits att den föreslagna delgivningsformen skulle få sin största praktiska betydelse beträffande dylika fall. Detta har särskilt betonats i kommittéförelslaget och av departementschefen, och även lagrådet synes ha denna uppfattning. Härtill kommer att rätten också genom utredningen i delgivningsärendet får antagas erhålla viss vägledning i frågan om försändelsen kan avlämnas i den söktes hemvist — vilket regelmässigt torde vara möjligt — eller måste fästas å hans dörr. I det fåtal fall där den senare möjligheten synes kunna komma i fråga får det förutsättas att rätten vid sin prövning av ärendet ägnar särskild uppmärksamhet åt de olika i fallet föreliggande omständigheterna. Enligt utskottets uppfattning synes den nya delgivningsformen fylla ett visst behov utan att medföra några nämnvärda olägenheter. Utskottet finner sig därför böra förorda propositionens förslag i denna del.

De genom propositionen framlagda förslagen rörande ed av protokollförare och frikyrkopastorers befriande från vittnesplikt har icke givit anledning till erinran.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,
att riksdagen med avslag å motionerna I: 538 och II: 668
måtte bifalla förevarande proposition, nr 85.

Stockholm den 29 april 1960

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Ahlkvist, Per Olofsson, Nyström, Gezelius, Per-Olof Hanson, Erik Svedberg och Svanström; samt

från andra kammaren: herr Landgren, fru Boman, herrar Östrand, Fröding, Gustafsson i Borås, Larsson i Norderön, Andersson i Storfors och Zetterberg i Stockholm.

Reservationer

1) av herr *Gezelius*; samt

2) av herrar *Per-Olof Hanson* och *Gustafsson* i Borås, vilka ansett att utskottets utlåtande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Föreliggande proposition innebär bl. a. att delgivning såvitt den sökte icke anträffas i hemvistet och man icke vet var han finnes samt ej heller någon anträffas till vilken handlingen kan lämnas, i stället skall kunna ske genom att handlingen nedlägges i brevlåda eller ock i slutet kuvert fästes på hans husedörr.

Förslaget innebär sålunda bl. a. återinförande i modifierad form av den ålderdomliga form av delgivning genom s. k. spikning, vilken förekom i vår rättegångsordning innan vår nuvarande rättegångsbalk trädde i kraft år 1948. Förfarandet övertogs i 1734 års lag från äldre föreskrifter men borttogs alltså vid den nya rättegångsbalkens införande.

Att nu återigen införa denna medeltida form av delgivning, sedan den för ett årtionde sedan utmönstrats ur rättegångsbalken synes icke motiverat. Även om spikning i ett eller annat fall skulle underlätta delgivningen kan detta icke uppväga de betänkligheter som uppkommer ur det förhållandet att genom misstag eller på annat sätt icke avsedda personer kan komma att drabbas av obehag. Att sådant icke med säkerhet kan undgås framgår bl. a. av JO:s ämbetsberättelse av år 1949 varom lagrådet erinrat. De modifikationer av spikningsförfarandet i förhållande till äldre förfaranden som nu skall föreskrivas och de gränsdragningar för dess tillämpning som anges i propositionen undanröjer icke antydda farhågor.

Det bör vidare understrykas att delgivning enligt föreliggande förslag skall kunna ske genom att handlingen nedlägges i brevlåda eller på annat sätt avlämnas i den söktes hemvist. Då härigenom delgivningsförfarandet avsevärt underlättas synes ännu mindre skäl föreligga för återinförande av spikningsförfarandet. Lagrådet har avstyrkt en lagändring av denna innebörd, och Stockholms rådhusrätt har uttalat betänkligheter mot den ifrågasatta bestämmelsen. Utskottet har för sin del icke kunnat finna tillräckliga skäl förebragta för ett återinförande av ett sedan länge ur rättegångsbalken utmönstrat delgivningsförfarande.

De genom propositionen framlagda förslagen rörande ed av protokollförare och frikyrkopastorers befriande från vittnesplikt har icke givit anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 538 och II: 668 — och med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken — måtte för sin del antaga propositionen med den ändringen av nämnda förslag att 33 kap. 12 § rättegångsbalken erhåller följande lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

33 KAP.

12 §.

Har den _____ i tidning.

Vad nu sagts äge motsvarande tilllämpning, om den sökta har känt hemvist inom riket och han eller någon, till vilken handlingen enligt 8 § må överlämnas, ej träffas, samt upplysning ej heller kan vinnas, var den sökta uppehåller sig. Finner rätten skäl därtill, må den i stället förordna, att handlingen i slutet kuvert skall avlämnas i den söktes hemvist eller, om så ej kan ske, fästas å hans husdörr.

Vad nu sagts äge motsvarande tilllämpning, om den sökta har känt hemvist inom riket och han eller någon, till vilken handlingen enligt 8 § må överlämnas, ej träffas, samt upplysning ej heller kan vinnas, var den sökta uppehåller sig. Finner rätten skäl därtill, må den i stället förordna, att handlingen i slutet kuvert skall avlämnas i den söktes hemvist.

Delgivning skall _____ blivt fullgjort.»